

מאיה ערד, רויאל נץ, צור ארליך שיר אחד, שלושה תרגומים אדיבותה היתה מופרזת, סמואל באטלר

לפני שנתיים בערך קראתי את ספרה של ברברה פים "איילה צייתנית" (Some Tame Gazelle). הגיבורות, הרייט ובלנדה, אחיות רווקות לא צעירות ושמחות בחלקן, מבלות את ימיהן בקריאה, בפעילות בכנסייה המקומית ובציטוט פסוקי שיר לכל אירוע. הרייט, המאוהבת בכומר צעיר ממנה בהרבה, מנסה לעמוד על טיב יחסו לאישה מסוימת. "היא יפה?", הרייט תובעת לדעת, והכומר משיב לה, נבוך: "טוב, לא בדיוק יפה, אבל מאוד נחמדה, וכל כך אדיבה." בלינדה חושבת לעצמה ברשעות:

Ah, had she been more beautiful, or less kind,
She might have found me of another mind

השורות האלה שלחו אותי לחפש את השיר שממנו הן לקוחות, וכשמצאתי אותו, ידעתי: השיר הזה נכתב על הגיבורה של הספר שעליו עבדתי באותו זמן, "העלמה מקזאן", שהתאמצה לשווא לפצות את מושא אהבתה בחביבות ובאדיבות על יופייה החסר. הכומר, אגב, התחתן בסוף עם הגברת האדיבה. שלא כמו בשירו של באטלר, או בספרי.

את השיר שממנו לקוחות השורות, "אדיבותה היתה מופרזת", כתב סמואל באטלר (1835-1902), סופר וסטיריקן בריטי שיצירותיו הנודעות ביותר הן הסאטירה האוטופית "ארוון" (Erewhon) והרומן "דרך כל בשר" שראה אור אחרי מותו. תרגומי הפרוזה שלו לאיליאדה ולאודיסאה של הומרוס זיכו אותו ביוקרה רבה. הנה שלושת חלקי השיר באנגלית, ואחריהם שלושה תרגומים שונים: תרגומיהם של רויאל נץ ושל צור ארליך, שנענו לאתגר שהצבתי להם, וגם תרגומי שלי.

מ"ע

1.

She was too kind, wooed too persistently,
Wrote moving letters to me day by day;
The more she wrote, the more unmoved was I,
The more she gave, the less could I repay.
Therefore I grieve, not that I was not loved,

But that, being loved, I could not love again.
I liked, but like and love are far removed;
Hard though I tried to love I tried in vain.
For she was plain and lame and fat and short,
Forty and over-kind. Hence it befell
That though I loved her in a certain sort,
Yet did I love too wisely but not well.
Ah! had she been more beauteous or less kind
She might have found me of another mind.

2.

And now, though twenty years are come and gone,
That little lame lady's face is with me still;
Never a day but what, on every one,
She dwells with me, as dwell she ever will.
She said she wished I knew not wrong from right;
It was not that; I knew, and would have chosen
Wrong if I could, but, in my own despite,
Power to choose wrong in my chilled veins was frozen.
'Tis said that if a woman woo, no man
Should leave her till she have prevailed; and, true,
A man will yield for pity, if he can,
But if the flesh rebels what can he do?
I could not. Hence I grieve my whole life long
The wrong I did, in that I did no wrong.

3.

Had I been some young sailor, continent
Perforce three weeks and then well plied with wine,
I might in time have tried to yield consent
And almost (though I doubt it) made her mine.
Or had it been but once and never again,
Come what come might, she should have had her way;

But yielding once were yielding twice, and then
I had been hers for ever and a day.
Or had she only been content to crave
A marriage of true minds, her wish was granted;
My mind was hers, I was her willing slave
In all things else except the one she wanted:
And here, alas! at any rate to me
She was an all too, too impossible she.

תרגום 1: מאיה ערד

.א.

הִיְתָה טוֹבָה מְדִי. וּלְהוֹטָה.
הַקְפִּידָה, מֵהֵלֵב, יוֹם יוֹם לְכַתֵּב.
עִם כָּל מִכְתָּב – רְחַקְתִּי מֵאֲתָה.
כָּכֵל שֶׁהִיא נִתְנָה – גְּדֵל הַחֹב.

שְׁלֹא אֶהְבְּתִי אֲזִי אֲנִי מִצָּר,
לֹא עַל שְׁלֹא הִיְתִי נֶאֱהָב.
חִבְבְּתִי, כֵּן. זֶה מִשְׁהוּ אַחֵר.
נִסִּיתִי לְאֶהֱב אוֹתָה – לְשׁוֹא.

טוֹבָה מְדִי. צוֹלְעֵת. כְּעוֹרָה.
בֵּת אֲרֻבָּעִים. שְׁמֹנֶה. כּוֹאֵב הַלֵּב:
אֶהְבְּתִי, כֵּן, בְּאִיזוֹ מִיָּן צוֹרָה.
אֶהְבְּתִי בְּחִכְמוֹהָ, אֲךָ לֹא הִיטֵב.

לוֹ אֲךָ הִיְתָה יְפָה, וְלֹא טוֹבָה...
אוֹלֵי הִיְתָה נוֹתֶרֶת לָהּ תִּקְוָה.

ב.

חִלְפוּ עֲשָׂרִים שָׁנָה, אַךְ עַד עֵתָה
הַגְּבֵרֶת הַצּוֹלֵעַת עוֹד עִמִּי.
וְאַף שֶׁלֹּא חִיִּיתִי יוֹם אֶתָּה,
הִיא גְּרָה בְּלִבִּי לְעוֹלָמִים.

לוֹ לֹא יִדְעֶתָ מָה בֵּין רַע לְטוֹב,
אֲמַרְהָ לִּי. אַךְ יִדְעֶתִי, וּמִיָּד
בוֹחֵר הֵייתִי רַע מִבְּלִי לְחֶשֶׁב,
אֲבָל כּוֹחִי לְבַחֵר רַע לֹא עִמָּד.

אוֹמְרִים שָׂאֵם אִשָּׁה רוֹצָה בְּגִבּוֹר
הִיא דֶּרֶךְ לְהַשִּׁיג אוֹתוֹ תִּמְצָא.
אֲמַת – אַךְ מָה אִם מִתְמַרְד הָאֲבָר
וְהַבְּשׂוֹר חֲלֹשׁ? אִזּוּ אֵין עֲצָה.

וְכָל חִי עוֹד אֲצַטְעֵר לְרַב
שָׂרַע עֲשִׂיתִי כִּי בַחֲרֵתִי טוֹב.

ג.

לוֹ אֲנִי נֶעַר מְלַחִים חֶרְמוֹן
רְחוֹק מִחוּף, שְׁטוּף בְּאֶלְכוֹהוֹל,
הֵייתִי מִתְרַכָּה, אוֹלִי, עִם זְמַן,
וּמְנִסָּה, סִּפְקָה, אוֹתָהּ לְבַעַל,

אוֹ אִם תִּסְכְּמִים רַק פְּעַם, וְלֹא עוֹד,
הֵייתִי לָהּ נוֹתֵן לִילָה אֶחָד –
אַךְ מִי שֶׁכָּבַר מְעַד יוֹסִיף לְמַעַד
וְאִזּוּ שְׁלָה הֵייתִי כְּבָר לְעַד.

לוֹ נִשׁוּאֵי מוֹחוֹת הֵייתָה רוֹצָה,
בְּבִקְשָׁה – שְׁלָה הֵייתָה מוֹחִי.

בְּכָל הַיְיִתִּי עֶבֶד לָהּ נִרְצָע
לְבַד מִמָּה שֶׁהִיא רִצְתָהּ הַכִּי.

וְכֹאן, אֶהְיֶה, עַל כָּל פָּנִים קָרָה
שְׁלִי הִיא בְּלִתִּי־אֶפְשָׁרִית נוֹתְרָה.

תרגום 2: רויאל נץ

א.

חֲזֵרָה עָלַי הַיֵּטֵב. בְּרַב כּוֹחוֹת.
נוֹגְעִים לֵלֵב הָיוּ הַמְּכַתְּבִים.
כְּכֹל שֶׁהִיא כְּתִבָּה – נִגְעוּ פְּחוֹת.
כְּכֹל שֶׁהִיא נִתְּנָה – גָּדַל חוֹבִי.

עַל זֹאת רַב צִעְרִי... וְלֹא עַל שׁוֹם
שְׁלֹא הַיְיִתִּי אֶז לְנֹאֶהֱב.
הִיא אֶהְבָּה. וּמִצְדִּי, מֵאוֹם:
נְסִיתִי לְאֶהֱב אוֹתָהּ; לְשׁוֹא.

צוֹלְעַת, נְמוּכָה וּמְכַעֲרָת,
שְׁמֵנָה, בַּת אַרְבָּעִים – וְאִי לְכֹךְ
נִגְזֹר שֶׁהִיא תִּהְיֶה הַמְּחַזְּרָת
וְשֶׁאֶהְבְּתִי לֹא תִתְּלַקַּח.

אֶה! לֹו יִפְתָּה יוֹתֵר, לֹו לֹא חֲזֵרָה,
הַיְיִתִּי בּוֹדֵאִי בָּא לְעֲזָרָה.

ב.

עֲשָׂרִים שָׁנִים. הַזְּמַן חָלַף, שְׁהָה...
בְּזִכְרוֹנִי, אוֹתוֹ פְּרִצוֹף כְּעוֹר.
הִיא גְּרָה בְּלִבִּי, שְׁעָה שְׁעָה –
כְּכֹל שֶׁרַק נִתַּן לָהּ שֵׁם לְגוֹר.

"ולו שְׂכַחְתָּ – מָה זֶה טוֹב – מָה רַע –"
בְּקִשָּׁה. וְטַעַתָּה בִּי אָז. וְכִי
הִיְתָה כָּל כֶּף קִשָּׁה לִי הַבְּחִירָה
לוֹ אֶךְ הֲרַע הִיָּה לְפִי כּוֹחִי?

אִם הָאִשָּׁה חוֹשֶׁקֶת מִקָּבֵל,
עַד כַּמָּה שְׁנֹתָן, לְהִתְפַּתּוֹת,
אִם מִחֲמַת הָרַחֲמִים. אֲבָל
אִם הַבְּשׂוּר מוֹרֵד – מָה לַעֲשׂוֹת?

זֶה לֹא הִיָּה נִתֵּן. וְכֵן, כַּעֲת,
חֲרַטְתִּי – עַל הַעֲדוֹר הַחֲטָא.

ג.

בְּתוֹר מְלַח צְעִיר, אַחֲרֵי כַּמָּה
חֲדָשֵׁי סַפּוֹן – וַיֵּן, בִּיבִשְׁת –
הִיְתִי מְלַכָּה בִּי הַסְּכָמָה
וּלְבִסּוֹף, אוֹלִי, הִיְתָה נִכְבְּשֶׁת.

אוֹ לוֹ הִיְתָה זֶה פַּעַם, רַק אַחַת,
וְשִׁיְהִיָּה... הִיְתִי מוֹתֵר.
אֲבָל וְתוֹר עֲשׂוֹי כַּצָּבֵת בְּצָבֵת:
"פַּעַם אַחַת" הִיא נִצָּח, וַיּוֹתֵר.

אוֹ לוֹ שְׁכָלִי הַשְּׁבִיעַ רְצוֹנָה
וַיְתֵר חֲלָקִי הִיְתָה חוֹסְכָת –
הִיְתִי אֲזוֹ כַּעֲבָד לָהּ נִכְנָע
בְּכָל מָה שְׁנוֹגֵעַ אֶל הַשְּׁכָל.

אֶךְ הִיא בְּקִשָּׁה דּוֹקָא אֶת כָּל הַשְּׂאָר;
מָה שֶׁהִיָּה שְׁלֵא מִן הָאֲפִשׂוּר.

תרגום 3: צור ארליך

א.

אֲדִיבוֹתָהּ הִיְתָה מְפְרוֹת. כֶּךָ גַם חֲזוּרִיהָ.
יוֹם יוֹם שֶׁגָּרָה אֵלַי אֲגָרוֹת רוֹגְשׁוֹת לְאַנְחוֹת.
כִּכְל שֶׁהִיא שֶׁגָּרָה הִרְגֵשְׁתִּי: הַמוֹסִיף גּוֹרֵעַ.
כִּכְל שֶׁהִיא נִתְנָה יִכְלָתִי לְהַחְזִיר פְּחוֹת.

אֲכֹן, מָה נֶאֱהַבְתִּי – אֶךְ בְּכֹל זֹאת מָה דָּאֲבַתִּי,
כִּי אֶהְבֶּה קִבְּלָתִי וְהִרְגֵשׁ לֹא הוֹשֵׁב.
חֲבַבְתִּי, כֵּן, אֶךְ מָה רְחוֹק "חֲבַבְתִּי" מִ"אֶהְבְּתִי".
נְסִיתִי לְאֶהֱבֵה, הֵיטֵב נְסִיתִי, אֶךְ לְשׂוֹא.

כִּי הִיא הִיְתָה פְּשׁוּטָה, שְׂמֻנְמֻנֵת, נְמוּכָה, צוֹלַעַת,
בֵּת אֲרַבְעִים וְאֲדִיבָה־מְדִי. לִכֵּן קָרָה
שָׁגַם אִם אֶהְבְּתִיהָ (סוּג שֶׁל) זֶה הִיא בְּלִי לְהֵט,
מִיֵּן אֶהְבֶּה פְּקַחִית אֲבָל חוֹרֵת וְקָרָה.

אֵת, לוֹ יִפְתָּה הַגְּבֵרֵת עַל חֲשַׁבּוֹן הָאֲדִיבוֹת,
אוּלַי הִיְתָה מוֹצֵאת אוֹתִי מְעַט יוֹתֵר אֲבוּד.

ב.

וְגַם עֲכָשׁוּ פְּנִיהַ שֶׁל הַגְּבֵרֵת הַחֲגֵרֵת
עוֹדֵם אֵתִי, עַל אֶף שֶׁכִּי שְׁנַיִם כְּבָר הִתְאַדּוּ.
לֹא דְרָגְנוּ יַחַד יוֹם אֶחָד – אֶךְ הִיא הִיְתָה דִּירַת
כֹּל יוֹם וַיּוֹם בְּמַחְשַׁבְתִּי, וְלַעוֹלָם תְּדוּר.

הִיא פֵּעַם כֶּךָ אֲמָרָה לִי: "מִי יִתֵּן וְלֹא יִדְעַת
לְבַחַר בֵּין טוֹב לְרָע". אֲבָל לְהִפְךָ: לוֹ בְּחִירָה
חֲפְשִׁית נִתְנָה לִי – בְּיֹדְעֵין הוֹלֵךְ הִיְתִי מְטָה,
אֶךְ בְּעוֹרְקִי קָפָא הָאֲמִץ לְבַחֲרָה בְּרָע.

אומרים שאם קורה שגברת היא המחזרת,
לגבר דין אחד תמיד: להכבש בסוף.
זאת האמת. כל גבר יכנע מזיף עד זרת –
אך אם הגוף מורד, מה הוא יכול כבר לעשות?

ולא יכלתי. ומאז חיי הם תהיה
דואבת על אותה טעות של אי־הטעיה.

ג.

לו נער מלחים הייתי, שעל פני יבשת
שוהה שבועים או שלשה ומסתלק הרחק,
אולי־אולי הייתי נענה למשבשת,
אולי כמעט הייתי מאמץ אותה אל חיק.

או אם אפשר היה, בין על יבשת בין על מים,
להעתר אחת, ואז תלך לה לדרכה;
אך פעם בודדה ונדאי היתה לפעמים,
ומשכך הייתי לה עד נצח פלוס דקה.

או אלו הסתפקה המשכילה המאהבת
בנשואי מוחות, כי אז שמעתי עצתה:
מוחי היה שלה ומרצון הייתי עבד
לכל דבר לה, חוץ מהדבר שהיא רצתה.

אך במקרה שלי, אבוי! מעל לכל תסריט
עומדת היא, ההיא עצמה, הבלתי אפשרית.